

EDITORIÁL

S technologickým pokrokom rastie transformačná sila umelej inteligencie, ktorá je v oblasti socioterapie a pomáhajúcich profesií intenzívne uvedomovaná, no zároveň komplexné chápanie jej potenciálneho vplyvu sa neustále vyvíja. Často skloňovanou témou je zodpovednosť a zodpovedné využívanie umelej inteligencie, ktoré by prinieslo dôveru a akceptovanie riešení rôznorodých problémov s jej pomocou. Riziká a nutnosť vysporiadať sa s nimi sú reflektované na európskej úrovni v podobe *Aktu o umelej inteligencii* (2021) rovnako zdôrazňujúceho rozvoj zodpovednej umelej inteligencie a podporu excelentnosti v tejto sfére, čo v bežnom spôsobe konania znamená používanie systémov umelej inteligencie transparentným, etickým a dôveryhodným spôsobom. Dopady umelej inteligencie sú značné tiež v praxi pomáhajúcich profesií a socioterapie, ktoré sú postavené pred otázky súvisiace s hodnotou človeka, účinnou terapiou, pomocou založenou na dôvere a individuálnom prístupe, či kritickom úsudku. Je zjavné, že transdisciplinarita a interdisciplinarita sa stávajú nevyhnutnými predpokladmi v spoločensko-vednom výskume, ktorý vytvára podmienky pre zachytenie a analýzu aktuálnych rôznorodých otázok súvisiacich s využívaním novodobých technológií. Vybrané z nich boli predmetom pätnásteho ročníka doktorských konferencie „(Ne)potrebuje spoločensko-vedný výskum umelú inteligenciu“, ktorá sa konala na pôde *Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* 21. 11. 2024 s cieľom identifikovať možnosti a hrozby umelej inteligencie v spoločensko-vednom výskume.

Podujatie vytvorilo platformu pre konštruktívnu diskusiu a závery, ktoré sú obsahovo zachytené a analyzované vo vybraných výstupoch prezentovaných v desiatom ročníku mimoriadneho čísla *Journalu socioterapie*. Adriána Ingrid Koželová, Blanka Jenčíková a Ján Drengubiak analyzujú vývoj prekladateľskej profesie od jej historických začiatkov až po súčasnosť, a tiež reflektujú budúcnosť profesie v kontexte pokročilých UI nástrojov. Michaela Skyba sa zaoberá teoreticko-praxeologickou dimenziou sociálnej práce v kontexte vytvárania bezpečného digitálneho prostredia a podpory digitálnej gramotnosti detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, ktorá môže významnou mierou ovplyvniť bezpečné správanie v online prostredí a prispievať ku školskej úspešnosti detí. Problematikou využiteľnosti nástrojov umelej inteligencie ako prekladateľskej pomôcky a otázkou overiteľnosti získaných poznatkov sa zaoberala Anabela Katreničová. Etické aspekty akcentujú Stela Richnavská a Beáta Balogová. Svojím pohľadom prispievajú k diskusii o synergii medzi technológiou a humánnym prístupom v sociálnej práci. Natália Vranková a Beáta Balogová sa koncentrujú na tému využívania algoritmických nástrojov AI zameraných na zdravý životný štýl, ktoré sú vnímané ako nástroj na skvalitnenie sociálnych služieb v sociálnej práci. Skúmaniu problematiky umelej inteligencie v zariadeniach sociálnych služieb sa venovali Peter Gallo a Beáta Balogová. Rovnako Zuzana Poklembová predstavuje výskumnú optiku tentokrát prostredníctvom výsledkov týkajúcich sa postojov študentov a študentiek sociálnej práce k umelej inteligencii.

Obsah čísla je koncipovaný v súlade s rešpektovaním ústredných tém pokrývajúcich parciálne problematiky viažuce sa k umelej inteligencii a prinášajúce závery využiteľné v teórii a praxi socioterapeutického pôsobenia. Sumarizujúc je tu možné akcentovať nezameniteľnosť a jedinečnosť kritického úsudku, či význam emočnej inteligencie. Sú špecifické a nevyhnutné pre zachovanie komplexnej uvážlivej pomoci v oblasti socioterapie a v ďalších sférach pomoci s potrebou celoživotnej edukácie prosperujúcej využívaniu benefitov umelej inteligencie a eliminujúcej riziká, ktoré sa s ňou môžu v praktickej rovine spájať. Zámerom je prispievať k riešeniu rôznych sociálnych problémov a životných situácií s inkorporovaním zodpovedného využívania umelej inteligencie obsahujúceho nielen vysokú kvalitu technológií, ale tiež ich dôveryhodné a bezpečné používanie.

Beáta Balogová, Michaela Skyba
(editorky čísla)